



**mpc**  
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

**VZDELÁVANÍM  
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV  
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH  
RÓMSKYCH KOMUNÍT**



Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

## **Metodicko – pedagogické centrum**

### **Národný projekt**

## **VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT**

**Mgr. Silvia Poljaková**

**Poznaj a chráň- 3. ročník Prvá časť  
Prindžar the arakh andre - 3. klasa, jekhto kotor**

**Vydavateľ:** Metodicko-pedagogické centrum,  
Ševčenkova 11, 850 01  
Bratislava

**Autor UZ:** Mgr. Silvia Poljaková

**Kontakt na autora UZ:** ZŠ v Kurime, Družstevná 222  
086 12 Kurima  
sekretariat@zskurima.edu.sk>

**Názov:** Pracovné listy  
Poznaj a chráň- 3. ročník  
Prvá časť

**Rok vytvorenia:** 2014

**Oponentský posudok  
vypracoval:** Mgr. Mária Rajničová

**Preklad:** Anna Balogová

**ISBN** 978-80-565-1230-2

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

## **Obsah: Pherđipen**

- **Zákonom chránené živočíchy**

*Hakajenca-zakonenca zaučharde, pro smirom rakinde o živočicha*

- **Zákonom chránené rastliny**

*Hakajenca-zakonenca zaučharde, pro smirom rakinde o čarutne*

- **Jedovaté huby** *Jedovate-diline gombi – hubi, gombi*

- **Jedovaté rastliny** *Jedovate-diline čarutne -rastlini*

- **Zvieratá žijúce vo voľnej prírode – lesné, poľné**

*Alata – zvjerati save dživen biphandles prirodate – vešeskere, pajutne*

- **Zvieratá žijúce vo voľnej prírode – vtáky, ryby**

- *Alata – zvjerati save dživen biphandles prirodate – čirikle, mače*

- **Značky v národných parkoch**

*O sikhavipne – značkici andro Nacijonalne parki-veša*

**Hakajenca-zakonenca zaučarde, pro smirom rakinde  
o živočicha 3.ročníkos**



**1. Doplň vynechané slová do textu: Ako sa správať v prírode**

**Dorakin avri mukle lava andro tekstos: Savo kempel te avel kana sal prirodate**

(odpadky, pozorujeme, stave, oheň, hlučne, neničíme )

(šmeci - odpadki, dikhinkeras, stavos –sar oda ačhel, jag, vika, namosaras-naphageras)

- V prírode nechávame všetko v pôvodnom .....

Kana sam prirodate, mukas odoj savor avka sar oda sas, kana odoj avľam.....

- Zásadne po sebe nikde nezanechávame .....

Ňikana, šoha pala peste nemukas.....

- ..... zakladáme len na miestach, kde je to povolené a vždy máme na pamäti, že hrozí nebezpečenstvo požiaru.

..... zathovas-zakeras čak pro ajse thana, pre save pes šaj kerel u furt amenge zorales ačhel pre god'i oda, kaj šaj pes ačhel bari bibacht – savoro šaj labol

- V prírode sa nesprávame..... Umožní nám to počuť hlasy prírody a jej obyvateľov.

Prirodate nakeras bari ----- šaj akor šunas prirodakere hangi, thaj savorengere hangi save odoj dživen.

- Rastliny zbytočne ..... a živočíchy neusmrcujeme.

Le čarutne čak avka hijaba na.....u le živočichen namurdarkeras.

- Ohrozené a chránené druhy len..... alebo fotografujeme.

Pro nalačhiben thaj hakajenca-zakonenca zaučarde, pro smirom rakinde druhi čak.....vaj fotografinas len čak.

2. Doplň vynechané písmenká k názvom chránených zvierat na obrázkoch.

**Dorakin –dothov avri mukle betejvora ko neva savenca pes vičinen hakajenca-zakonenca zaučharde, pro smirom rakinde alati – zvjerati save dikhes pro kipoci**



s\_l\_m\_ndr\_ škvrnitá

m\_dv\_d' hn\_dý

r\_\_ ostrovit

k\_mzí\_ tatr\_nský

3. Prečítaj si básničku. **Gen e poetiko lavengeri-basňička**

Chodím v lese sem a tam,

zvieratká v ňom hľadám.

Chráneným neublížujem,

ale ich ochraňujem.

Medveď , rys, kamzík,

nevyruší ich nik.

Phirav vešeha upre-tele,čanga ke phuv marav

le alaten - *zvjeratken* me rodkerav.

Hakajenca-zakonenca zaučhardenge rosňipen me nakerav,

numa pre lende čak vid'azinav-merkinav.

E medva, risos, kamzikos,

nakerel lenge ňiko binos.

Vlka sa v lese bojíme,

orla pri lietaní obdivujeme.

Bobor, vydra, salamandra,

každý ich v lese spoznáva.



Na Slovensku sú chránené,

a v učebniciach kreslené.

Vlkostar – *vešutno rukonestar* amen savore daras,

u le orlos jakhenca jilestar amen učharas.

Bobros, la vidra, salamndra,

sako andro veš ko hino, len prindžard'a.



- Vypíš z básničky **chránené živočíchy**

*Irin-pisin* poetiko lavengatar – *basničkatar* le **hakajenca-zakonenca zaučharde živočichen**

.....

- Spočítaj koľkokrát sa v básni použilo slovo **chránené**. .....

*Rachtin- počitin* kecivar andre poetiko lavengeri – *basničkate* pes phend'a lava **hakajenca-zakonenca zaučharde živočichen**

- Vypíš z básne 1 rým . .....

*Irin-pisin* andrale poetiko lavengeri 1 rimos.....

- Aký nadpis by si vymyslel básničke? Napíš. ....

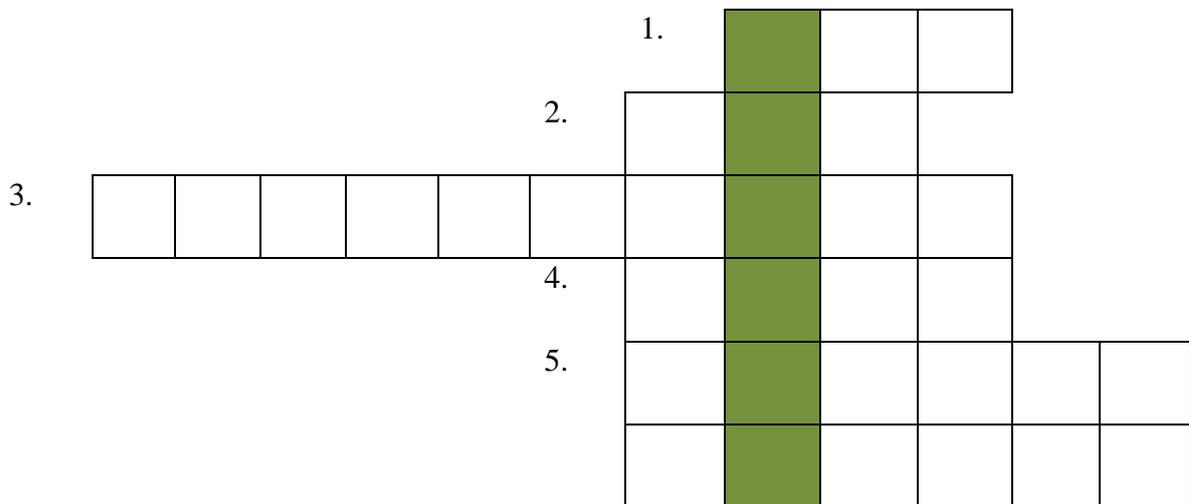
Savo nevos – *nadpisos*, bi tu gindinehas la poetiko lavengerake-*basničkake*? *Irin-pisin*.

#### 4. Vylúšti tajničku a dozvieš sa odpoveď na hádanku.

**Ker avri mištes e garud'i lavengeri u dodžaneha pes oda, so pes phučel andre kadi god'aver laveskeri.**

Má štíhle, ale statné telo. Je veľmi pohyblivá, neúnavná a hravá. Vydáva rozličné zvuky od pískania až po mravčanie. Je to .....

Hi la sano, no zoralo deštos. Hiñi but lačh pro denašiben, but joj birinel u rado pes taj bajinel. Andralo muj peskero butedera hangi mukel, piskinel taj mravčinel. Hi oda.....



1. V lese chodí jeden ..... Mäsko hľadá, má naň chuť.

*Andro veš phirel jekh.....masoro rodel, kamel les te chal but.*

2. Ako sa volá zviera na obrázku?

*Sar pes vičinel o alatos-zvjeratos pro kipocis?*



3. Je milá a peknučká, škvrnitá a chránená. Čo je to?

*Hiňi lačhori thaj šukarori, thaj hiňi hakajenca-zakonenca zaučhard'i. So hi oda?*

4. Chránený vták.

*Hakajenca-zakonenca zaučhardo čiriklo.*

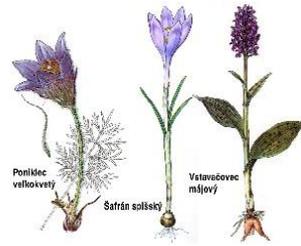
5. Vrchovský tatranský je len.....

*Vrcholosko – parteskero tatransko hi čak jekh.....*

Hakajenca-zakonenca zaučharde, pro smirom rakinde o čarutne 3.ročnikos

1. Chránenú rastlinu je podľa zákona zakázané ..... **Doplň** :

Hakajenca-zakonenca zaučharďi čarutni pes našti .....Dorakin so?:



2. Uhádni zákonom chránenú rastlinku zobrazenú na obrázku. Zakružkuj správnu odpoveď.

Džanes sar pes vičinel hakajenca-zakonenca zaučharďi čarutni savi hiňi pro kipocis?

Kerk kerika – zakružkin čačikano – lačho nevos.

<p>1. Je to vodná rastlina, ktorá rastie v nížinách južného Slovenska v jazerách. Má výrazné biele kvety, ktoré sa otvárajú iba cez slnečný deň. Je to :</p> <p>Hiňi oda paňeskeri čarutni, savi barol pre telune plaji juhoskero Slovačiko themake andri bare paňa-jazerende. Hi la šukar parne lulud'a-viragi, save pes phndraven čak kana hi d'ives pherdo khameha. Vičinel pes:</p> <p>a) plesnivec alpínsky</p> <p>b) lekno biele</p> <p>c) c) bleduľa jarná karpatská</p> 	<p>4. Rastlina s fialovomodrými kvetmi a so žltým terčom podobná margarétke rastie v našich horách.</p> <p>Čarutni le fijalkašno-belavo-kikeskere lulud'enca-viragenca thaj šarge terčoha-resendeha, savo avri diťhol sar margarетка, barol andre amare veša.</p> <p>a) astra alpínska</p> <p>b) bleduľa jarná karpatská</p> <p>c) plesnivec alpínsky</p> 
<p>1. Je to trváca bylina s prezimujúcou cibuľou. Patrí k prvým jarným kvetom</p> <p>a) bleduľa jarná karpatská</p> <p>b) lekno biele</p> <p>c) plesnivec alpínsky</p> 	<p>5. Rastie na strednom a východnom Slovensku.. Tak ako je krásny, je aj vzácny.</p> <p>Barol pro thana le maškarutno thaj vichodno -isutno Slovačiko themake. Avke sar savo hino šukar, hino thaj dragano.</p>

Hi oda zoraŕi bilina la jevend'araha purumaha.  
Rakinel pes ko patrad'akere eršejne luluđ'a-*viragi*.

a) lekno biele

b) ibiš turínsky

c) poniklec slovenský



6. Je najstaršou chránenou rastlinou na Slovensku. Je to vysoká trváca bylina, porastená hustými bielymi chĺpkami. Je od nepamäti symbolom hôr Tatier.



a) lekno biele

b) plesnivec alpínsky

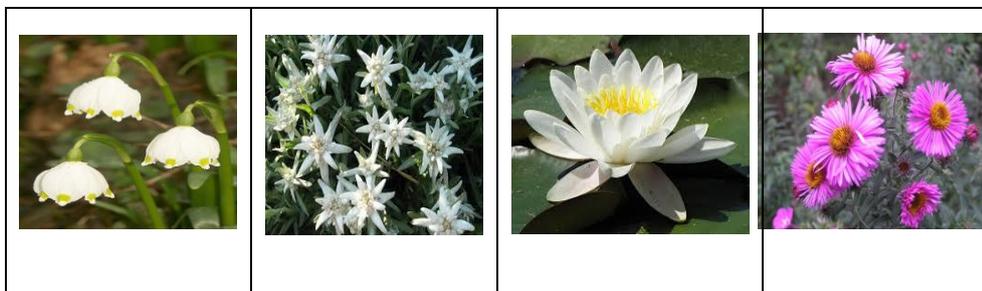
c) poniklec slovenský

Hiňii nek phureder hakajenca-*zakonenca* zaučhard'i čarutňi pro Slovačiko themi. Hiňi uči zoraŕi bilina, zabarad'i buchle parne balorenc-a-*dzarorenc*a. Hi imar phure ideostar-*vramatar*, či kana e god'i doresele sar simbolos le vešenge, bare partenge save pes vičinen Tatri.

3. Spoj obrázok so správnym názvom chránenej rastliny.

**Ker jekhetaňiben le kipociha thaj čačikano-*lačho* nevoha sar pes vičinel e hakajenca-*zakonenca* zaučhard'i čarutňi**

<b><i>LEKNO BIELE</i></b>	<b><i>ASTRA ALPÍNSKA</i></b>	<b><i>PLESNIVEC ALPÍNSKY</i></b>	<b><i>BLEDULA JARNÁ KARPATSKÁ</i></b>
---------------------------	----------------------------------	--------------------------------------	---



4. Vypočítaj príklady a dozvieš sa aká rastlinky sa zašifrovala do matematických príkladov. Usporiadaj výsledky od najmenšieho čísla po najväčšie číslo.

Rachtin avri o prikladi—*rachišagere* u dodžaneha pes save čarutne pes garude andro matematicko prikladi-*rachišagere*. Ker šoros le avri rachinenge khataro nek cikneder čislos, dži ko nek bareder.

$2 \cdot 2 =$	N	$3 \cdot 3 =$	E	$4 \cdot 2 =$	L
$1 \cdot 10 =$	C	$5 \cdot 0 =$	P	$1 \cdot 1 =$	O
$5 \cdot 1 =$	I	$3 \cdot 2 =$	K		




..... slovenský ..... slovačiko

1. Prečítaj si text a doplň vynechané slová.

Gen tuke akada tekstos – charne lavengere u dorakin –dothov avri mukle lava .

**Muchotrávka červenkastá**

**e Muchotravka čepo-cera lo'ori**

(pologu'ovitý, stromami, jedovatá, vínovočervenými škvrnami )

(jepaš gu'ato, rukhenca-agacenca, diliňi-jedovato, molakeri'ole škvrnenca)

Výskyt: Rastie pod ..... na suchom mieste.

Kaj barol: Barol telo.....pro šuko than.

Konzumná hodnota: veľmi .....

Šaj pes chal?: igen hiňi.....

KLOBÚK 5 – 20 cm široký, .....až plocho rozprestretý, s hladkým okrajom; pokožka farebne premenlivá od hnedo červenkastej až po belavú, vždy s....., pokrytá sivasto hnedými a červenkastými bradavicami.

e KALAPA 5 – 20 cm buchľi,.....sanes barad'i, šukar hladko seraha, e morči-cipa hi barvimen khtare čerindutňi barnasňi ľolori či ko belavo, furt la.....zaučhard'i hiňi barnasne thaj ľolenca bradavicenca.



**Muchotrávka zelená**

**e Muchotravka zejňi**

(najnebezpečnejšiu hubu, duby a buky)

(nek bareder pro daravipen chavibnastar gomba-huba, o dubi thaj buki)

Výskyt: Rastie pod stromami: .....

Kaj barol: Barol telo rukha-agaci.....:



Konzumná hodnota: smrteľne jedovatá; vzhľadom na jej hojný výskyt je považovaná za Smrteľne jedovatá huba. ....

Šaj pes chal?: merutni jedovato-diliňi, vašoda kaj barol andro veš igen but, hiňi džand'i sar  
Merutni jedovato-*diliňi* huba-*gomba*

KLOBÚK 5 – 20 cm široký, najprv polguľovitý, neskôr plocho rozprestretý, zriedkavo s blانيتými útržkami plachtičky, farba pokožky premenlivá od zelenej po žltkastú so sivasto olivovým viac-menej sýtym nádychom.

e KALAPA 5 – 20 cm buchľi,.....eršejnestar jepaš guľovito  
,pajk sanes barad'i, cikne sane lepedenca, e morči-*cipa* hi barvimen  
khtare čerindutni zejňi či ke šargi, olivajkero sivuňi, igen žuže, zorale barvi.

## **Muchotrávka červená**

### **e Muchotravka Ľoli**



(*rozprávok , horských oblastiach, červeným klobúkom*)

(*paramisendar, vešeskere parti, Ľoli kalapaha*)

Rastie v..... pod ihličnanmi a brezami.

Konzumná hodnota: Jedovatá

Huba z .....

Svojím .....je nepochybne najnápadnejšou lesnou hubou, ktorá odvždy podnecovala fantáziu ilustrátorov. V presvedčení ľudí je tento druh považovaný za rovnako nebezpečný ako smrteľne jedovatá muchotrávka zelená.

Barol andro.....telo suvade-*ihličnato* rukhi-*agaci* thaj parne kaštengere-*brezici*.

Šaj pes chal?: *Diliňi-jedovato*

E gombola – *huba*

Pekera .....hi gombola – *huba* sava andro veš nek feder šaj dikhes, vaš lekeri  
Ľoli kalapica sigeder sar aver goboľa, sas furt bara inšpirajihja le ilustratorenge-*ola so*  
*rajzol'inen, feštejinen-mal'in* o keňvi. O manuša peske pala late gondojjienen hoj hi ajsi zorales  
jedovato-*merutni, diliňi* sar e muchotravka zejňi, numa nane oda čačo.

KLOBÚK 8 – 25 cm široký, polguľovitý až mierne vydutý, pokožka, červená pokrytá bielymi chraštičkami, ktoré po daždi spl'asnú.

e KALAPA 8 – 25 cm buchľi, jepaš gulato či ko ciknes band'ardo, e morči-*cipa* hi barvimen zoraľa ľola barvaha u pre late hine zaučharde parne chrašťičkici, save kana pre lende perel o brišind, pukinen korkore.

### **Muchotrávka cisárska**

#### **e Muchotravka cisariko**

*(južnom Slovensku, chránená, oranžová)*

*(sovteskero-južno kothor Slovačiko themake, hakajenca zaučhard'i, pomarančašni)*



Výskyt: Rastie v gaštanových a dubových hájov, vyskytuje sa na ale najmä v oblastiach..... Je zákonom .....

Konzumná hodnota: Je to výborný jedlý druh.

Huba cisárov

Názov pochádza z latinského slova- hoden cisárov, čo označuje jeho výbornú chuť. Už starí Rimania si tento druh vysoko cenili pre jeho mäsitú dužinu delikátnej chuti. Je výborný varený aj konzervovaný.

Klobúk tohto druhu býva vo farebnej škále od žltej po červeno.....

Kaj barol: Barol andro gaštaneskere, thaj dubengere veša, nek buteder hine andro.....

Hiňi hakajenca.....

Šaj pes chal?: Hiňi but lachi pro chaviben.

Gombola-*huba* vašo cisara.

Lakero nevos hi khataro laťiniko lavestar – hoden cisarov, so sikhavel lakero lačhiben pro chaviben. Imar o phure Rimane kidenas akala gombolca-*hubi* vašoda kaj sas barad'i sar lache čačikane masestar. Hi igen ľcho kana pes tavel tahj rakinel andre konzerva.

## **2. Dopíš odpovede z textu. Irin-pisin oda so tutar pes phučel andre kata testos-charne lavengere.**

Ktorá huba je huba cisárov? .....

Savi gombola – *huba* hiňi gombola-*huba* vašo cisara?.....

Ktorá huba je huba z rozprávok? .....

Savi gombola – *huba hiňi gombola-huba andro paramisi?*.....

Ktorá huba je chránená? .....

Savi gombola – *huba hiňi zaučard'i hakajenca -zakonenca?*.....

Ktoré huby sú jedovaté? .....

Save gomboli – *hubi hine diline-jedovato*

Ktorá huba má na klobúku pokožku s vínovočervenými škvrnami? .....

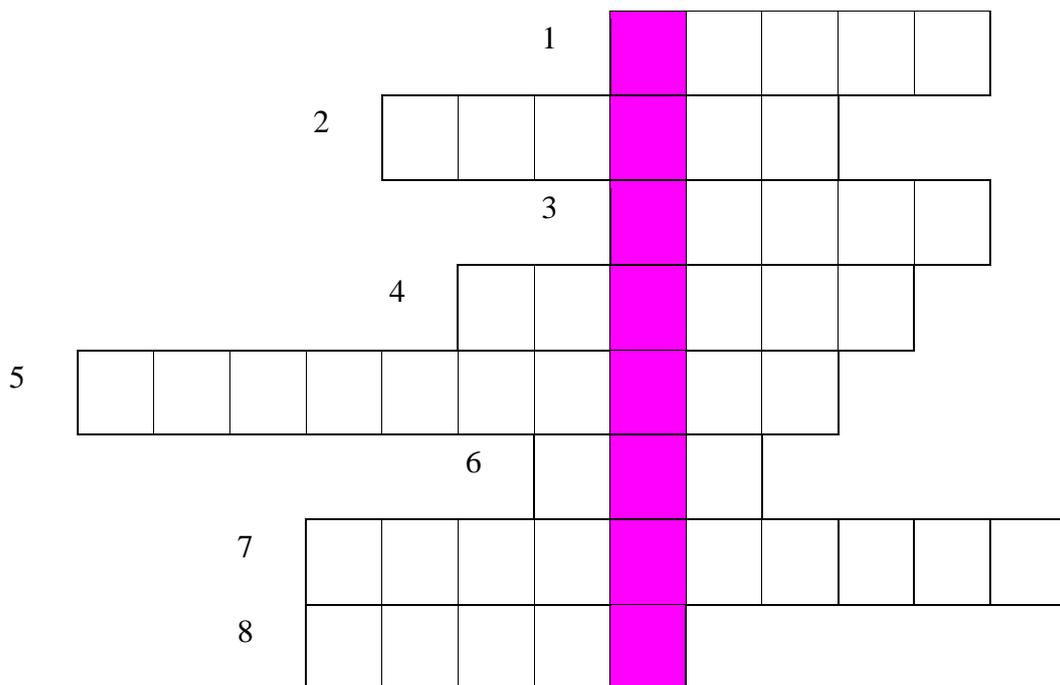
Sava gombola hin pre kalapa morči-*cipa* le molakero ľole škvrnenca?.....

Ktorá huba má pokožku, červenú pokrytú bielymi chrastičkami, ktoré po daždi spl'asnú?

Sava gombola hin pre morči-*cipa* zaučarde parne chrast'ičkenca, save kana pre lende perel o brišind, pukinen korkore.? .....

**3. Všetky huby na obrázku , vôbec nezbieraj, ale ich iba spoznávaj , že jest' sa nesmú , lebo sú ..... Dokončenie vylúšti v tajničke.**

**Savore gombola-*hubi* pro kipocis, ňikana nakide, čak len prindžar lačhes, kaj te chal pes jojn našti, vašoda.....O agor kala charňa lavengerake-*vetake* arakheha andre akadi lavengeri garud'i.**



1. Ročné obdobie.

Beršakero ideso-vrama



2. Ako sa volá huba na obrázku? Muchotrávka .....

Sar pes vičinel e gomba-huba pro kipocis? Muchotravka .....

3. Jedlá huba na D.....

Gomba-huba savi pes šaj chal, pes vičinel pro D.....

4. Časť tela huby. K.....

Kothor gombakero-hubakero deštoske

5. Aký spoločný názov majú všetky jedovaté huby na začiatku? .....zelená,  
červená.....

Savo jekhetano nevos hi savore gomben-huben pre lengero eršejňipen lengere  
nevenge?.....zejňi, ľoli.....

6. Ročné obdobie

Beršakero ideso-vrama

8. Doplň názov jedovatej huby: ..... zelená

Dorakin-irin-pisin sar pes vičinel kadi jedovato-diliňi gomba-huba.....zejňi

9. Kuriatko, bedľa, dubák, voláme ..... huby.

Kachňori, e bedľa, dubakos, vičinas, kaj hine ..... gombi – hubi.

5. Vypočítaj príklady a vylúšti slovo.

Rachtin –počítin avri u arakheha pajk lav.

$$\begin{array}{llll} 3 \cdot \underline{\quad} = 27 & \mathbf{E} & \underline{\quad} \cdot 2 = 10 & \mathbf{N} & 2 \cdot \underline{\quad} = 18 & \mathbf{E} & \underline{\quad} \cdot 3 = 18 & \mathbf{K} \\ 32 : \underline{\quad} = 8 & \mathbf{V} & \underline{\quad} : 2 = 6 & \mathbf{Č} & 28 : \underline{\quad} = 4 & \mathbf{R} & \underline{\quad} : 3 = 7 & \mathbf{A} \\ 2 \cdot \underline{\quad} = 2 & \mathbf{S} & \underline{\quad} : 5 = 2 & \mathbf{Á} & 3 \cdot \underline{\quad} = 0 & \mathbf{T} \end{array}$$

12	9	7	4	9	5	6	21	1	0	10

**muchotrávka .....**

**e muchotravka.....**



**Jedovaté rastliny**

**3. ročník**

**Jedovate-diline čarutne –rastlini**

**3 ročňikos**

### **1. Prečítaj si text.**

#### **Gen tuke akada tekstos**

Jedovaté rastliny rastú v prírode bežne medzi ostatnými rastlinami.

Obsahujú jedy – toxické látky, ktoré aj v malom množstve vyvolávajú chorobné zmeny. Spôsobujú nepríjemné stavy – otravy a za istých okolností môžu viesť až k smrti. Podľa účinku rozlišujeme rastliny na prudko jedovaté, jedovaté a nebezpečné.

Prvá pomoc pri otravách jedovatými rastlinami:

Po skonzumovaní jedovatých rastlín je nutné zabrániť ďalšiemu pôsobeniu jedu, preto treba urýchlene vyvolať zvracanie a privolať lekársku pomoc. Zvratky treba odložiť pre lekára. Do jeho návštevy možno podať silný čierny čaj a veľa živočíšneho uhlia.

Niektoré jedovaté rastliny: Durman obyčajný, Konvalinka voňavá, Mak siaty, Veternica iskerníková, Luľkovec zlomocný, Vranovec štvorlistý, Ľubovník bodkovaný, Kosatec , Ľan siaty.

O jedovate-*diline* čarutne baron prirodate, andro veša, maškaro aver čarutne, save nane diliňarde.

Hi andre lende jedi-*diliňapneskere* – toksicko latki, save te kana hine čak ciknore, keren bare nasvařipena. Keren oda kaj visaren dukhavibneha le manušes . Varesave šaj keren manušeske na čak dukhavibena numa thaj meriben. Palo oda savi toksicko zorali latka hi andre lende palo oda pes akala čarutne rakinen pro zorale jedovate-*diliňipnakere*, pro jedovate-*diliňipnakere* thaj pro ola save šaj ejn frimeder diliňaripnakere.

Durman obyčajný, Konvalinka voňavá, Mak siaty, Veternica iskerníková, Ľuľkovec zlomocný, Vranovec štvorlistý, Ľubovník bodkovaný, Kosatec , Ľan siaty,

Eršejšno sast'ipnaskero šegitipen - ažutipen kan pes *otravinas*-nasvajavas kajse jedovato-*diliňipnakerenca* čarenca:

Oleske ko chaľa kajse jedovato-*diliňipnakere* čara mušinas te zaačhavel kaj oda jedos te kerel mejk zoralader rosňipen andro per, d'omra, vašoda kempel, nek sigeder kaj te čhandel savoro avri u sig te vičinel le doktoris. Oda ideos-*vrama* kana avela ke leste o doktoris leske kempel te del te pijel kaľi teja u igen but živočišne angara/*pilula*/.

Varesave jedovate-*diliňipnakere* čara:

Durman obyčajný, Konvalinka voňavá, Mak siaty, Veternica iskerníková, Ľuľkovec zlomocný, Vranovec štvorlistý, Ľubovník bodkovaný, Kosatec , Ľan siaty,

**Dopiš odpovede z textu.**

**Doirin-*pisin* god'aver vakeribena andralo tekstos:**

- Ako sa volajú rastliny, ktoré aj v malom množstve vyvolávajú chorobné zmeny?  
Sar pes vičinen o čarutne, save the čak čepo pes chuden andro tiro deštos tuke keren dukhavipena, phageren o sast'ipen?
- Ako rozlišujeme jedovaté rastliny podľa účinku? .....  
Palo oda savi toksicko zorali latka hi andre lende palo oda pes akala čarutne rakinen:
- Čo treba spraviť, ak niekto skonzumoval jedovatú rastlinu?  
.....  
So kempel te kerel ole munušeha so chaľa jedovato-*diliňipnakere* čara?
- Ako ešte môžeme pomôcť otrávenému človekovi? .....  
Sar mejk šaj šegitinas-pomožinas le munušeske savo chaľa jedovato-*diliňipnakere* čara?
- Vypíš z textu 3 jedovaté rastliny: .....  
*Irin-pisin* avri 3 jedovato-*diliňipnaskre* čarutne:

## 2. Dopíš chýbajúce písmená jedovatých rastlín.



Dorakin – dothov avri mukle betejva ko jedovato-diliňipnaskre čarutne save dikhes pro kipoci

M\_k siat\_

Vran\_vec štv\_rlistý

V\_t\_rnica isk\_rníková



Konv\_link\_ voň\_v\_

Ľuľk\_vec zl\_m\_cný

Durma\_ob\_čajn\_

3. Prečítaj si text. Napiš názvy jarých kvetov k obrázkom.

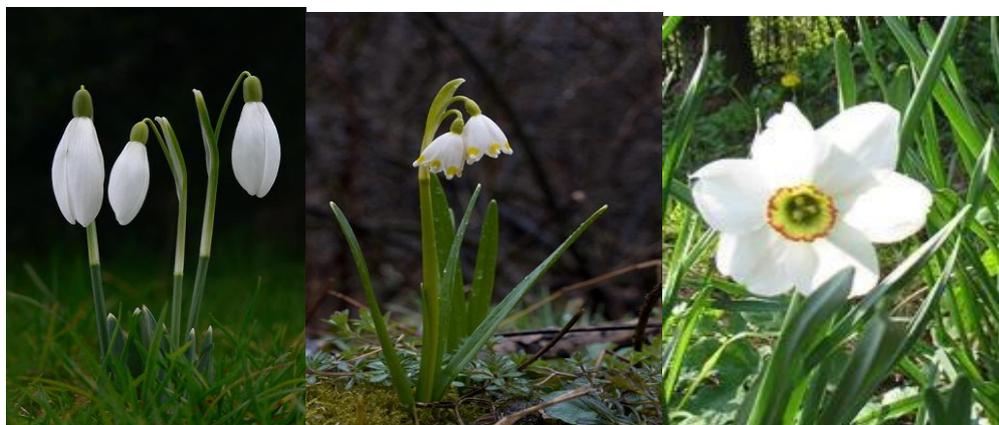
Pregen peske akada tekstos- charne lavengere-veti. Irin-pisin sar pes vičinen akala patrad'akere lulud'a-viragi ko kipici.

Jedovaté rastliny kvitnúce na jar

**Jedovato-diliňipnaskre čarutne save baron pre patrad'i.**

K prvým jedovatým rastlinám patria – poslovia jari: snežienka jarná, bleduľa jarná a narcis biely. Sú to nízke trváce byliny s cibuľou, z ktorej čerpajú živiny, kým je ešte pôda zamrznutá na svoj rýchly rast. Sú celé jedovaté najviac však podzemná časť – cibuľa.

Ko eršejne jedovato-diliňipnaskre čarutne rakinas akala – eršejne patrad'akere: e snežjenka patrad'ikeri, bleduľa parad'ikeri thaj o narcisos parno. Hi oda cikne bilinno zorale čarutne la purumaha, khatar savi cirden o živini, kaj imar sig te baron, te kana mejk hiňi e phuv mejk jejgoha zaučhard'i. Hine cale jedovato-diliňipnaskre, nek buteder lengere telune khotora – e purum.



.....

.....

.....

Rastliny na obrázkoch sú .....

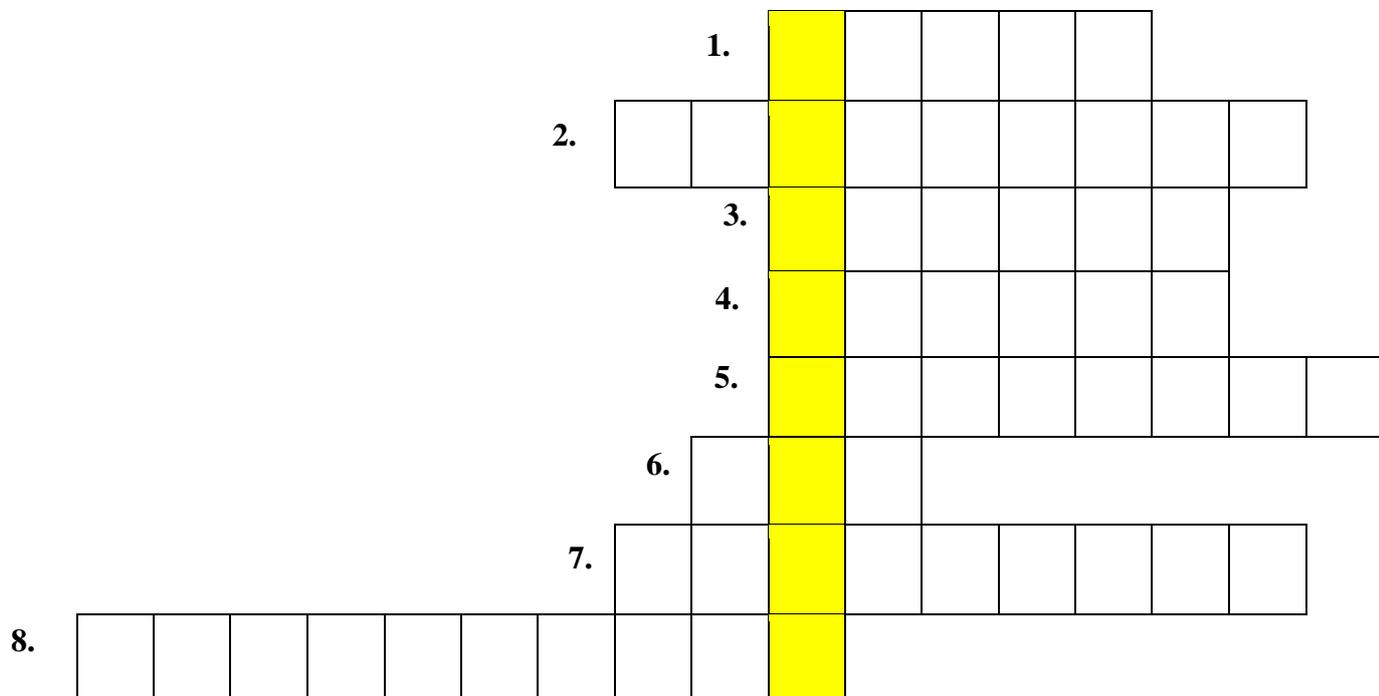
O čarutne pro kipocis hine-vičinen pes.....



Obr. Iskernikovitě  
1 Iskernik prucký, 2 veterrica hójna, 3 blyskáč jarný

#### 4. Vyrieš tajničku.

Irin – *pisin vari e garud'i.*



1. Snežienka a bleduľa majú spoločný názov .....

*e Snežienka thaj e bleduľa pes vičinen jekhetanes-rovnako, sar?*

2. Prvý jarný kvietok. ....

*Eršejňi patrad'ikeri řulud'ori-viragocis hin.....*

3. Jedovatá rastlina na obrázku je.....obyčajný

*Jedovato-diliňipnaskeri čarutňi pro kipocis hi..... običjaňi*

4. Jedovaté rastliny spôsobujú nepríjemné stavy-. ....

*O jedovato-diliňipnaskre čarutne keren dukhavibena-nasval'ipena manušeske...*

4. Jedovatá rastlina na obrázku. .... štvorlistý

*O jedovato-diliňipnaskeri čarutňi pro kipocis hi.....štar prajteskeri*

5. Hádanka: Pána v červenom klobúku, vidíme z diaľky na lúke. Vlčí \_\_\_

*Garud'i god'akeri: Le rajes řola kalapaha, dikhas duralur pre čarutňi paj. Vlčo....*

7. Jedovatá rastlina , ktorá začína písmenom v\_.....

*Jedovato-diliňipnaskeri čarutňi, lakero nevos pes kezdinel eršejno betejvoha v...*

8. Podľa účinku rozlišujeme rastliny na prudko jedovaté, jedovaté a .....

*O čarutne rakinen pro zorale jedovate-diliňipnakere, pro jedovate-diliňipnakere thaj pro ola save.....*



**Alata – zvjerati save dživen biphandles prirodate – vešeskere, pajutne 3 ročnikos**

1. **V štvorsmerovke vyhľadaj a prečiarkni slová:** zajac, kuna, jež, ďateľ, liška, jeleň, veвериčka, mravec, medveď, vlk, tchor, výr
2. **Andre štar dromeskeri sikad'i rode u prečjarkin lava:** zajac, kuna, jež, ďateľ, liška, jeleň, veverička, mravec, medveď, vlk, tchor, výr

**Neprečiarknuté slová tvoria tajničku.**

**Naprečjarkimen lava tuke sikhavena so hi andre garud'i irindo-pisindo.**

L	Z	A	J	A	C
Ľ	K	K	E	K	E
E	U	Š	L	Č	V
T	N	Í	E	I	A
A	A	L	Ň	R	R
Ď	E	V	D	E	M
E	S	R	Ý	V	J
T	CH	O	R	E	E
N	É	K	L	V	Ž

Poznám v lese zvieratá,

každý les nám okrášlia.

Sú to srny, vlci, kuny,

pozná ich aj prvák hrdý.

Mravec, liška , veverička,

je pre tretiaka hlavička.

Diviak, jeleň, srna,

je tiež dobrá zverina .

*Prindžarav vešeste alaten-zvjerati,*

*savoro jekh veš joj keren šukareder.*

*Hi oda srnki, vlki-vešune rukone, kuni,*

*prindžarel len thaj o prvakos pre paŕiv rakineder.*

*Mravcos, e liška, vevrička pro šero,*

*hin vašo treŕjakos siklardate-školate imar napharo.*

*Đivjakos, jeleňos, srna,*

*hi tiž lachi zverina.*

Je to ale divina,

pre školákov nie je drina.

Hraboš, vretenica, jašterica,

po poli sa preháňa,

a školákov do prírody a lesa,

vždy vyláka.

Hi oda numa d'ivina,

o sikl'arde sikl'ard'ate-*školate* namarel ňiko pes lendar pharibnaha.

Hrabošos, vreč'enica, jaš'erica,

pale pajori denaškeren peske,

u le sikl'arden andre priroda thaj andro veš

joj furt čak vič'inena.

Sú to naše ..... a poľné zvieratká.

Jojn hine amare.....thaj pajakere alatoci- *zvjeratki*.

- Vypíš z básničky všetky zvieratká.

*Irin-pisin* andrale poetiko lavengeri – *basničatar* savoren alaten-*zvjeratki*

.....

- Napíš jeden rým z básničky.

*Irin-pisin* jekh rimos andrale poetiko lavengeri – *basničatar*

.....

Napíš jedno lesné a jedno poľné zviera, ktoré sa nespomínalo v básničke.

.....

*Irin-pisin* jekh vešeskero u jek pajakero alatos-*zvjeratkos*, pal savo pes andre akadi poetiko lavengeri – *basnička* navakerďa.

3. Napíš mená zvierat na obrázkoch.

Irin-pisin sar pes vičinen alati-zvjeratki pre akala kipici.



.....



.....



.....



.....



.....



.....



.....

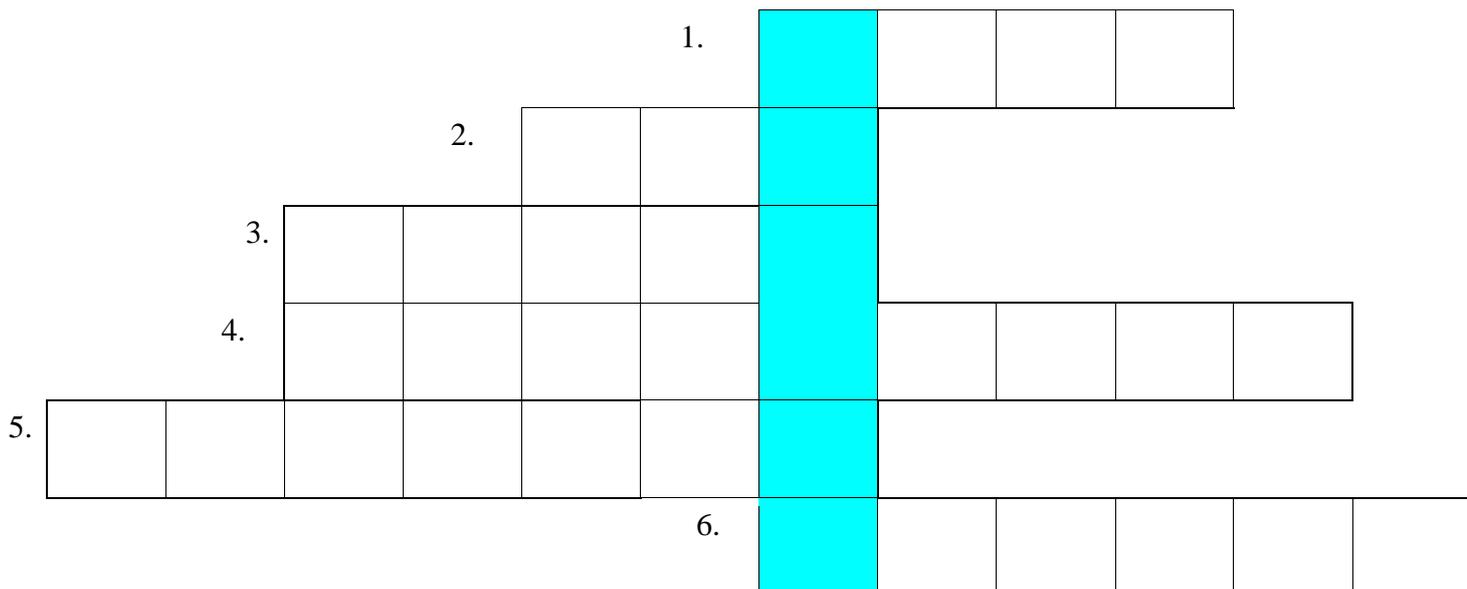


.....



.....

### 3. Vylúšti tajničku. *Irin – pisin avri e garud'i.*



1. Je to štvornohé zviera, rýchlo beží, skáče, **hnedej farby**, v zime ju horári prikrmujú senom .....

*Ole alatos-zvjeratos hin štar čanga, zoralessig denašel, chuťkerel, barnasno barvakeri hiñi, kana hin jevend o vešune buťakere-horara lenge den mejk davkeren te chal o phusos.....*

2. Robí samé podzemné chodby, má rypák, lopatkovité končatiny poznáme, že niekde bol podľa kôp zeminy- krtincov. To zviera je .....

*Kerel but tele phuvakere dromora, hi les ispido nakh-ripakos, lapatikere čanga leskere amenge sikhaven varekaj pre phuv, kopici povšatar kana joj kerel – thaj ajse cheva mukel-o krťinca. Oda alatos- zvjeratos hin /pes vičinel/...*

3. Je to štvornohý mäsožravec, ryšavej farby s dlhým huňatým chvostom. Je to .....

*Ole alatos-zvjeratos hin štar čanga u chal mas, hi hrdzavo barvatar, dugi- dzarašñi povraha. Oda alatos- zvjeratos hin /pes vičinel/...*

4. Skáče zo stromu na strom, zbiera oriešky. Je to .....

*Chuťkerel rukhestar-agacatar pro rukh-agaca, kidel peske ciknore akhora. Oda alatos- zvjeratos hin /pes vičinel/...*

5. Dokonči: lesné ..... **Doker pro agoripen: vešune.....**

6. V zime spí dlhým spánkom. Je to .....**Jevende sovel duge sovipnaha. Oda alatos- zvjeratos hin /pes vičinel/..** ..... sa o zvieratká.

*..... palo o alatici-zvjeratki*

1. Napíš názvy vtákov. *Irin-pisin sar pes vičinen akala čirikle.*



..... strakatá



..... skalný



..... čierny



.....biely



..... veľká



..... obyčajná

2. Prečítaj si text. V texte podčiarkni názvy vtákov.

***Pregen peske akada tekstos- charne lavengere-veti. Aandro tekstos podčjarkin sar pes vičinen o čirikle.***

Deti na lúke videli kukučku a hrdličku. Pri močiari zbadali bociana a rybárika. V diaľke zbadali aj malé kačičky a čajky. V horách na jazere plávala krásna biela labuť. Veľmi sa im páčila na strome sova a v hniezde pipiška chochlatá. Holub a hrdlička ich sprevádzali svojím letom po prírode. Po peknom výlete písali slová: hýľ, výr, sýkorka, myšiak.

O čhavore pre čarutni paja dikhle le čiriklen, kukučka thaj la hrdlička. Pašo močjaros dikhle le bocjanos thaj le ribarikos. Andralo dural'ipen iamr dikhle thaj cikne kačkicen-papiňa thaj čajken. Andro veša pro jazeros-baro paňakero than, land'olas šukar, parni labuďi. But pes lenge pačinelas-perelas lenge pro jileskero šukariben pro rukh – agaca e sova u andro hnjezdos/čiriklano kheroro/ la pipiška chocholimen. O holubos thaj e hrdlička lenca sne savore thanenca kaj sne andro veš-prirodate. Palo šukar viletos irinenas-pisinenas kala lava: hýľ, výr, sýkorka, myšiak.

- Napíš aké vtáky zbadali pri močiari. ....

*Irin-pisin saven čiriklen dikhle pašo močaris.*

- Na strome sa im páčila? .....

*Pro rukh-agaca pes lenge pačind'a - perelas šukaribnaha pro jakha?*

- Aké slová písali? .....

*Save lava irinde-pisinde?*

- Kukučku a hrdličku videli..... .....

*e Kukučka thaj e hrdlička dikhle.....*

### 3. Dopíš chýbajúce písmená do názvov vtákov.

*Do irin-pisin avri mukle betejva andro neva, sar pes vičinen kala čirikle.*



m\_š\_k h\_rny



s\_k\_l st'ah\_vavý



b\_ž\_nt po\_ný



d'\_t\_l' v\_l'k\_\_



šk\_vr\_no\_\_ str\_m\_vý



vr\_b\_c p\_l'n\_\_

#### 4. Spoj obrázok ryby so svojim názvom.

**Ker jekhetañiben le kipociske pre savo hino o mačo leskere neveha-sar pes vičinel.**



**šćuka obyčajná**



**úhor európsky**



**kapor obyčajný**

#### 5. Prečítaj si báseň.

Gen akadi poetiko laveskeri - *basnička*

Môj dedko je rybár,  
stále by len chytal,  
ryby, rybičky, kapre,  
šćuky a zubáče.

Miro papus hi mačoskero,  
sako ides-vrama bi čak chudelas len,  
mače, mačhore, kaprici,  
šćuki thaj zubači

Úhor, ostriež, sumec,  
je to preñho ľahká vec.  
Chytiť rybu na udicu,  
loviť rybky v rybníku,  
opekať ich pri pñiku  
a zostať pri tom potichu.

Uhoros, ostrježos, semcos  
hi oda preklal leste napharipen baro.  
Chund'a mačhos pre ud'ica-pacica,  
te chut'kerel le mačhorem andro ribňikos,  
te pekel len pre jagori paš kaštoros,  
u te ačhel paš akada bi lavoro.

- Vypíš z básničky všetky ryby, rybičky. ....

*Irin-pisin la poietoko lavengeratar-basničatar savore mačhen, mačhoren.*

- Vypíš z básničky 2 rýmy. ....

*Irin-pisin la poietoko lavengeratar-basničatar 2 rimi.*

- Vytvor rým k slovu pleskáč - .....

*Gibdin avri, ker o rimos ko lav pleskač*

- Napíš, čo doma pripravujete z rýb. ....

*Irin-pisin, so khere keren le mačendar – pro chaviben...?*

**5. Z poprehadzovaných slabík zlož správne slová.**

*Andralo rozchivkerde - upre-tele, slabikendar ker- zarakin čačikane- lačhe lava.*

mec- su .....      báč- zu .....      bec- vra .....      lub- ho .....

por- ka .....      šiak- my.....      ka- ku- kuč .....      kol-so .....

- 6. Vymysli názov vtáka, ryby, ktoré začína na posledné písmenko slova, ktoré je napísané.**

*Gindin avri nevos le čirikleske, mačhoske, savo kezdinel pro agorutno betejvocis laveske, savo hino irindo-pisindo akadaj.*

holub-.....      oro~~l~~- .....      vý~~r~~- .....

zubá~~č~~-.....      myš~~ia~~k- .....



8. Vylúšti tajničku. *Irin – pisin avri e garud'i.*

1. 

--	--	--

2. 

--	--	--	--	--	--	--	--

3. 

--	--	--	--	--	--	--	--

4. 

--	--	--	--	--	--	--

5. 

--	--	--	--	--	--	--

6. 

--	--	--	--	--	--	--

7. 

--	--	--	--	--	--

8. 

--	--	--	--	--

9. 

--	--	--	--	--

1. Nocou letí celkom tíško, nepohrdne malou myškou. Čo je to?

*Ra'aha sajinel igen bi vikakero, kana dikhel cikña miška chudel  
la andro mujoro. So hi oda?*

2. Ako sa volá tento vtáčik? *Sar pes vičinel akada čirikloro?*



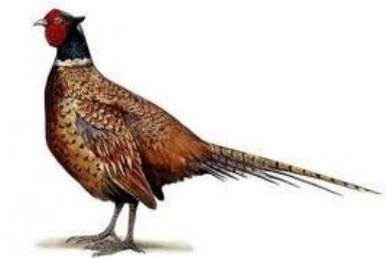
3. Dlhý zobák, dlhé nohy. Vo vode si kráča. Rybku, žabku uloví si. Aké je to vtáča?

*Dugo zobakos/čiriklengero muj/, duge čanga. Andro pañi peske čak avka phirel. Le mačhocis,  
žabkica peske chudel, ando mujoro len čhivel. Savo hi oda čirikloro?*

4. Dravý vták loviaci myši. *Dravo čiriklo, savo chudel mišen.*

5. Skáče a či kráča, aké je to vtáča? *Či chut'kerel, vaj čak peske phirel, savo hi oda čirikloro?*

6. Ako sa volá vták na obrázku? Sar pes vičinel čiriklo pro kipocis?



7. Táto veľká ryba na obrázku začína na z, končí na č. Je to ?

Akada baro mačhos pro kipocis, leskero nevos pes kezdinel betejvoha z, u agoripen chudel betejvoha č. Hi oda? /vičinel pes:

8. Je to veľká ....., pod vodou len húka. Dopíš meno ryby.

Hi oda bari.....telo paňi čak hukinel. Irin-pisin, nevos- savo hi oda mačhos, sar pes vičinel?

9. Nie je hus a nie ani sliepka. Nie je ani mačka. Vo vodičke na potoku najradšej sa pľačká.

Nane jov kečka-papiň ňi kachňi. Nane joj ňi mačkica. Ando paňori, pre jarkori kefeder pes joj erzinel, plačkinel peske.

Je to .....

Napíš dve .....

Hi oda.....

Irin-pisin duj.....

Dopíš vylúštenie tajničky

*Dorakhin.- dothov kaj pes te kerel avri e garud'i lavengeri.*

_ _ _ _ , _ _ _ _ _ SLOVENSKA SLOVAČIKO
--



O síkavipne – značkici andro Nacijonalne parki-veša 3 ročnikov



1. Z mapy vypíš všetky Národné parky.

Andrale themeskeri – mapatar irin-pisin avri savore Nacijonalne parki

2. Zakrúžkuj správnu odpoveď.

Ker kerika-zakružkin lachi-čáci pal pale phend'i pro phučaviben.

Lyžiarska turistická značka Ližjariko turisticko síkavipni- značkica



Turistické značky pomáhajú turistom orientovať sa v neznámom teréne a ....

Turisticko síkavipne- značkici šegitinen-pomžinen le turistenge-upre-tele phiradenge vešenca, andre save mejk na sne.

a.) umožňujú im putovať bezpečne k cieľu aj bez použitia mapy či iných turistických pomôcok.

Šegitinel-pomožinel lenge kaj te dodažan odoj kaj kamle te džan šukares, sastes.



b.) umožňujú im neputovať bezpečne k cieľu. Šegitinen-pomožinen amnge te phirel, te dodžal bijo binos andro peskero cjelos-agorutno drom.

c.) umožňujú im oddýchnuť si v prírode a nedodržiavať ich.

Šegitinel-pomožinel lenge te odoichinel peske prirodake, namušnel pes te kerel savoro so hi pre lende irnido-pisindo vaj feštejimen - ma'imen.

Šípka e Šípka



3. Vyber si 4 turistické značky zakrúžkuj ich a pomenuj.

Le peske avri štar turisticko – upre-tele phirarkerde sikavipna-značkici.



#### 4. Vyhl'adaj na mape a zapíš, zakresli:

##### Rodker pre mapica u irin-pisin, rajzol'in:

- Zapíš nadmorskú výšku: Suchý vrch .....

Irin- piscin upral baro-lumakero paňeskero učiben: Šuko partos- Suchi vrchos

Sedlo Dobšinský vrch.....

Bašavibnaskero Dobšinakero partos.....

- Zapíš svoju trasu: Irin-piscin peskero drom saveha džaha tu – e trasa

z Mlynky do Sedla Čertova hlava.....

kahataro Mlinki ko Sedlos Bengeskero šereske

z Palcmanskej Maši do Stratenej .....

khataro Palcmansko Maša ko Strteno- Našadi

- Zakresli jednu turistickú značku zo svojej trasy a pomenuj ju.

Rajzol'in jekh turostisko – upre – tele phiradi značkica pal peskero dromoro u de leske nevos savo avri gindineha.

#### Zoznam použitej literatúry

##### E Literatura /biblijograficko god'averipena.

<http://www.zoznamtour.sk/lexikon/7/turisticke-znacky>

[http://atlas.vtaky.sk/atlasvtakov.php?id=druh&num=14\\_9](http://atlas.vtaky.sk/atlasvtakov.php?id=druh&num=14_9)

<http://www.akonaryby.sk/atlas-ryb/#kapitola16>

<http://najmama.aktuality.sk/aktivity/hadanky/>

<http://www.zsmedilava.edu.sk/files/hadanky.htm>

[http://www.oskole.sk/?id\\_cat=7&clanok=14804](http://www.oskole.sk/?id_cat=7&clanok=14804)

[http://sk.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Jedovat%C3%A9\\_rastliny](http://sk.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Jedovat%C3%A9_rastliny)

<http://referaty.aktuality.sk/jedovate-rastliny/referat-6687m>

<https://www.google.sk/search?q=chr%C3%A1nen%C3%A9+rastliny&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=wfcUoi2G8rNygOsu4GwBw&ved=0CDAQsAQ&biw=1280&bih=633>

[https://www.google.sk/search?q=chr%C3%A1nen%C3%A9+zvierat%C3%A1+na+slovensku&hl=s&rlz=2T4NDKB\\_skSK0537SK0539&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=c\\_XvUvefMaar7Abur4HYDQ&ved=0CC8QsAQ&biw=1280&bih=633](https://www.google.sk/search?q=chr%C3%A1nen%C3%A9+zvierat%C3%A1+na+slovensku&hl=s&rlz=2T4NDKB_skSK0537SK0539&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=c_XvUvefMaar7Abur4HYDQ&ved=0CC8QsAQ&biw=1280&bih=633)